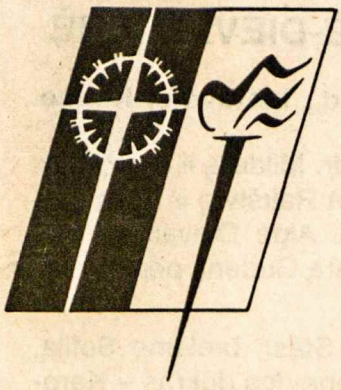

Lietuvos
Nacionalinė
M. Mažvydo
Biblioteka

TĖVIŠKĖS ŽIBURIAI

THE LIGHTS OF HOMELAND

Nr. 38 (2065) 1989 RUGSĖJIS-SEPTEMBER 19 • LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS — LITHUANIAN WEEKLY • 2185 STAVEBANK RD., MISSISSAUGA, ONT. L5C 1T3, CANADA • Tel. (416) 275-4672 • 50 ct.

Rinksimė tarybą

Žmonės paprastai gyvena grupėmis ir daugiau ar mažiau vieni nuo kitų priklauso. Todėl bendruomeniškumo, priklausomumo principu tvarkomas ir žmonių santykiai, kuriame neišvengiamas darbų pasiskirstymas, pareigos, vadovavimas. Šeima yra pirmoji natūrali žmonių bendruomenė, kurioje normaliai vadovauja tėvai. Toliau mokymuisi ir auklėjimui skirtuose telkiniuose vadovauja tam pasiruošę, specialius mokslus baigę: mokytojai, kunigai, vadovai. Jie visi atlieka savo uždavinius, kylančius iš pareigos ar pašaukimo.

KAS KITA – plačiuose gyvenimo vandenynuose, sakysim, visuomeninio ar politinio pobūdžio susiorganizavimuose. Juose vadovai atsiranda rinkimų būdu, žinoma, jei sistema turi laisvo apsisprendimo, atviro pasisakymo, nuomonių reiškimo, darbų, ir darbuotojų vertinimo galimybes, žodžiu – plataus dalyvavimo teisę, populiariai vadinamą demokratinį pagrindą. Ant tų pagrindų stovi visas laisvasis pasaulis, pradedant mažiausiais ir baigiant didžiausiais susitelkimais. Ir ligi šiolei dar niekas neįrodė, kad visuomeninė ar politinė gyvenime galėtų būti kas nors tobulesnio už demokratiniais principais išrenkamus vadovus. Tiesa, daug priklauso nuo rinkėjų aktyvumo, nuo kandidatų parinkimo. Bet, atsiradus kokiai nesėkmei ar nesuspriamtumui, sekantį kartą laisvais rinkimais galima tų klaidų išvengti.

IR MŪSŲ lietuviško gyvenimo vairuotojai, įvairių paskirčių veiksniai atsiranda laisvųjų rinkimų būdu. Štai stovime tokių rinkimų išvakarėse: *renkame Kanados Lietuvių Bendruomenės (KLB) tarybą* Hamiltone rugsėjo 24 d., Toronte spalio 1 d. Tai reikšmingas ir svarbus įvykis, į kurį visada būdavo žiūrima taip, kad Kanados lietuvių bendruomeninė veikla ne sykį įvairiomis progomis buvo rodoma pavyzdžiu ir kitiems kraštams. Šiuose rinkimuose susitarta mažesnėse kolonijose rinkti aklamacijos būdu, kaip jau ne kartą buvo praktikuojama. Bet didieji telkiniai sudarė nemažus kandidatų sąrašus. Tai rodo, kad bendruomeninė darbuotojų rūpinamasi ir įsipareigojimų nevangiamai. Juo labiau džiugu, kad pvz. Toronte apylinkės sąrašė iš 29 kandidatų, net 19 yra vidurinės ar jaunesnės kartos, patyrimo įsigijusių jaunimo organizacijose, gana gabių ir daug žadančių darbuotojų. Štai labai mažina pamainos rūpestį, apie kurį kone kiekviename didesniame susirinkime kalbama. Tą džiaugsmą betgi turėtume ne vien žodžiais reikšti. Jis turėtų būti *parodytas gausiu dalyvavimu rinkimuose*, kad išrinktieji jaustų stiprų užnugarį, paskatinantį uoliai imtis garbingų, į Lietuvos meilę atremtų pareigų. Platėjant ir ryškėjant įvairiaformiams ryšiams su tautos kamieniu, ir čionykščio darbo šakotumas didėja. Gal reikės daugiau mąstymo, daugiau svarstymo ir išradinimo, daugiau rankų, o ir smarkiai plakančios širdies plačių bendradarbiavimų užduotyse, kad mūsų bendruomenė nebūtų vien tik formali, tradicinė su patirtimi ir gana ilga praeitimi institucija, bet gyvybiškai gajus organizmas, einas teisinga tautos siekių kryptimi išveivijos sąlygų elias, *neprarandant principinio budrumo*, ir žėto ilgų ir skaudžių tėvynės netekties metų. Č.S.

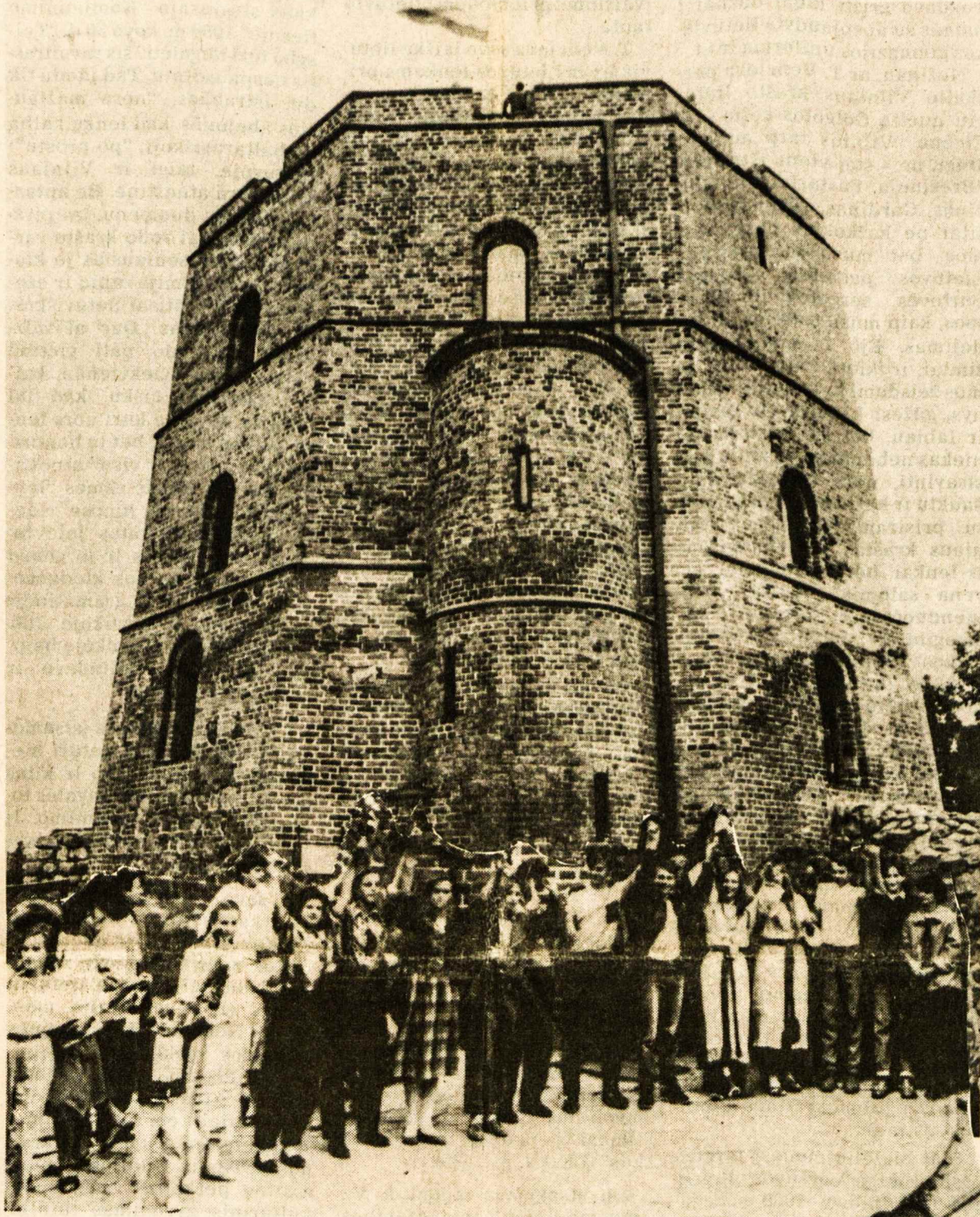
KANADOS ĮVYKIAI

Unija šokdina torontiečius

Viešojo susisiekimo TTC bendrovės tarnautojų unija nuo rugsėjo pradžios šokdina torontiečius. Unija, turinti 8.600 narių, kovą su TTC bendrove pradėjo dėl naujos darbo sutarties. Doleriai nesudarė problemos, nes TTC bendrovė metines algas pasiūlė padidinti kasmet po 7% sekančių dvejų metų laikotarpyje. Tarnautojų atlyginimas 1991 m., įskaitant priedus, būtų pasiekęs \$48.000. Dabartinis valandinis autobusų ir tramvajų vairuotojų atlyginimas yra \$16.02, bilietėlių pardavėjų ir surinkėjų – \$15.18, priežiūros darbininkų – \$13.73. Triukšmas kilo dėl TTC bendrovės pasiūlymo pasamdyti 450 vairuotojų daliniam darbu, papildančiam reguliarių vairuotojų eiles rytmečio ir popietės valandomis. Mat tada reikia daugiau požeminių traukinių, autobusų bei tramvajų į darbą važiuojantiems ir iš jo grįžtantiems torontiečiams. Kitu dienos ir vakaro laiku keleivių skaičius sumažėja, jiems pakanka pilną pamainą dirbančių vairuotojų. Ši TTC bendrovės pasiūlymą atmetė unijos vadas R. Hutchinsonas. Pasak jo, mažesni atlyginimai gaunantys dalinio darbo vairuotojai išstums geriau apmokamus nuolatinis vairuotojus. TTC bendro-

vės vadovai užtikrino, kad nuolatiniai vairuotojai nebus atleisti. Jų neplanuojama pakeisti pigesne darbo jėga. Daliniam darbu pasamdyti vairuotojai gaus normalų vairuotojo atlyginimą su visais priedais, bet dirbs tik ribotą valandų skaičių. Be to, papildomų dalinio darbo vairuotojų nebus samdoma daugiau kaip 10%. Unijos vadas R. Hutchinsonas atmetė ir šį pasiūlymą.

Iš tikrųjų kovą kursto reguliarių vairuotojų gaunami antvalandžiai. Pagal dabartinę sutartį rytmečio ir popietės valandomis į papildomą darbą įsijungia nuolatiniai vairuotojai, kuriems tada mokami antvalandžiai. TTC bendrovė atnevi vien tik antvalandžiams išleido \$13,5 milijono. Nenuostabu, nes buvo daug atvejų, kai tokiems vairuotojams už dvejų valandų papildomą darbą buvo mokamas aštuonių valandų pilnos darbo dienos atlyginimas. Ta pati susisiekimo darbuotojų unija, norėdama palengvinti darbą nuolatiniams vairuotojams ir jiems parūpinti laisvus savaitgalius, dalinio darbo vairuotojų sistemą jau yra įvedusi Baltimorėje, Bostone, Čikagoje, Vašingtone, Klivlande ir kai kuriuose (Nukelta į 9-tą psl.)

"Baltijos kelio" nuostabią sutungtų rankų grandinę, pradėta Taline, baigėsi Vilniuje prie Gedimino pilies bokšto

Baltiečiai gali atgauti nepriklausomybę

Tokia nuomonę reiškia korespondentas A. Motyl "The Gazette" dienraštyje

Staiga pasaulinė spauda atrado Pabaltijį ir paskutiniu laiku daug apie jį rašo. Žinoma, svarbiausia priežastis – gyvojo "Baltijos kelio" sutungtų rankų grandinė. Tokios demonstracijos pasaulis nebuvo girdėjęs. Didžioji spauda rimtai pradėjo svarstyti Baltijos valstybių klausimą.

Baltiečiai pasiryžę laimėti

Šalia kitų JAV didžiųjų laikraščių neatsliko ir kitas įtakingas žurnalas "U.S. News & World Report". Jame rugsėjo 11 d. laidoje rašoma: "Estai, latviai ir lietuviai pradėjo naują pavojingą žaidimą, siekdami išsilaisvinti iš Sov. Sąjungos. Sutungtų 2 milijonų rankų grandinėje buvo reikiama protestas prieš naują sovietų susitarimą, kurio pasekmėje laisvos Baltijos valstybės buvo Stalino pavergtos. Tokios vieningos ir gerai organizuotos akcijos išsigandę Kremliaus valdovai. Jie griežtai įspėjo baltiečius, kad jų kraštuose veikia destruktivios jėgos, kurios Pabaltijį gali priversti prie bedugnės kranto. Net pats Gorbaciovus išpėjęs sovietinės Lietuvos vadovą Algirdą Brazauską neperžengti ribų.

Baltiečiai pabrėžia, kad jų įjungimas į Sov. Sąjungą buvo prievartos aktas. Jei jau sovietai pasmerkia niekingą Stalino-Hitlerio susitarimą, tai logiškai turėtų atpalaiduoti Baltijos kraštus nuo Sov. Sąjungos.

Sako netiesą

Tačiau A. Jakovlevas, nacių-sovietų susitarimus tyrusios komisijos pirmininkas, parei-

kė, kad Baltijos parlamentai 1940 m. paprasė šiuos kraštus priimti į Sov. Sąjungą. Bet, pasak laikraščio, šių parlamentų rinkimai vyko Raudonosios armijos grėsmėje. Šiuo metu baltiečiai yra susirūpinę, kad antplūdis iš Rusijos ir kitų respublikų juos gali savo kraštuose padaryti mažumomis. Be to, Baltijos kraštų žmonės atsimesna žiaurų Stalino tautų naikinimo terorą. Didelė šių tautų dalis žuvo Sibiro lageriuose. Visa tai stumia baltiečius atsiskirti nuo Maskvos.

Per trumpą laiką baltiečiai jau laimėjo ekonominę savivaldą. Toliau yra svarstomi įvairūs variantai, kaip pasiekti nepriklausomybę. Galvojama apie Baltijos valstybių federaciją. Kiti remia Suomijos modelį. Šie kraštai būtų neutralūs užsienio politikoje, bet būtų palaikomi glaudūs ryšiai su Maskva.

Pasikeitimai Lietuvoje

Labai daug apie baltiečius rašė Montrealio dienraštis "The Gazette". Rugsėjo 2 d. laidoje rašo korespondentas Chr. Yong iš Vilniaus. Komunistų partijos grasinimas Lietuvoje susilaukė stiprios reakcijos. Buvo apkaltinti sovietų komunistų lyderiai genocido grasinimu. Tautinio sąjūdžio jėgos kreipėsi į Jungtinių Tautų organizaciją. Jaunas Sąjūdžio būstinės administratorius pasakė: "Tai padeda mums sujungti visas mūsų jėgas. Mes neplanuojame šiandien paskelbti Lietuvos nepriklausomybę, bet tai yra mūsų tikslas".

Korespondentas buvęs prieš šešis mėnesius Vilniuje, pastebėjęs nemažų pasikeitimų. Lenino prospektas dabar jau vadinamas Gedimino, Vilniaus miesto įkūrėjo vardu, Raudonosios armijos – Savanorių gatvė ir t.t.

Dabar Lietuvoje karštai diskutuojama apie sovietinę armiją. Lietuvos laisvės lyga savo mitingė suvedino sovietų kareivio uniformą. Tuo labai pasipiktino armija.

Ne tuo keliu eina

To paties laikraščio rugsėjo 5 d. laidoje, kitas korespondentas A. Motyl išvedžioja, kad lietuviai nepriklausomybės siekia klaidingu būdu. Jis teigia, kad Stalinas smurtu prijungė Lietuvą prie Sov. Sąjungos. Tai tas neteisėtumas turi būti dabar atitaisytas. Betgi esą Stalinas pirmiausia atėmė Vilnių iš lenkų ir atidavė lietuviams. Tik po to jis užėmė ir Lietuvą. Loginė išvada esą lietuviams gali būti nenaudinga. Baltiečiai turi kelti tautų apsisprendimo principą. Pvz. dabar baltiečiai siekia nepriklausomybės, tuo tarpu kitos respublikos būtų laimingos, (Nukelta į 2-ą psl.)

Pasaulio įvykiai

EUROPA NUSTEBINO NETIKĖTAS VOKIEČIŲ PABĖGIMAS iš Rytų Vokietijos į Vakarų Vokietiją per Vengriją ir Austriją. Pabėgėlių skaičius artėja prie 20.000, ir komunistinė Vengrija vis dar neuždaro savo sienos su Austrija. Kyla rimtas įtarimas, kad masinis vokiečių išleidimas buvo sutartas Vengrijos premjero M. Nemetho ir V. Vokietijos kanclerio H. Kohlio, kai jiedu susitiko pilyje prie Bonnos rugpjūčio 25 d. Apie Vengriją užplūdusią turistų bangą iš R. Vokietijos, matyt, buvo painforuota ir Maskva. Pasigirdo balsu, kad laisvės reformas pradedanti Vengrija nenori tapti pabėgusių vokiečių stovykla. Ir Budapeštui, ir Maskvai buvo naudingesnis apie 20.000 atbėgusių vokiečių išleidimas Austrijon negu jų priverstinis grąžinimas R. Vokietijon. Tokią išvadą perša pikti R. Vokietijos priekiaštai Vengrijai, susilaukę tik Čekoslovakijos ir Rumunijos pritarimo. M. Gorbaciovus, Lenkijoje "Solidarumo" unijai leidęs sudaryti koalicinę vyriausybę, nesmerkė, bet ir negyrė Vengrijos pasirinkto sprendimo. V. Vokietija buvo pasiruošusi sutikti bėglius iš R. Vokietijos. Passau pasienio miestelyje vokiečiai savo tautiečius sveikino su gėlemis ir šampanu. Kiekvienam gyvenimo pradžiai markėmis buvo įteikta \$125 vertės suma, kurią parūpino V. Vokietijos vyriausybė, organizacijos ir pavieniai vokiečiai savo aukomis. Laukė ir krūvos V. Vokietijos Raudonojo kryžiaus surinktų dėvėtų drabužių, tūkstančiai pasiūlytų darbų. Mat atvykėlių grupė daugiausia sudarė jaunimo atstovai, baigę aukštąjį mokslą ar anksčiau kvalifikacijos turintys pramonės darbininkai. Jie tą pačią savaitę buvo išsiuntinti į darbovietes, apgyvendinti pas gimines ir vokiečių parūpintuose butuose.

Smūgis komunistams

Skaudaus smūgio susilaukė R. Vokietijos komunistų vadovas E. Honeckeris, sekantį mėnesį ruošėsi švesti sukomunistintos R. Vokietijos keturiasdešimtmetį. Paskutinį kartą jis viešai buvo pasirodęs tik rugpjūčio 14 d. Buvo pasklidę gandai, kad E. Honeckeris, jau 77 metų amžiaus, serga vėžiu, bet dabar rašoma, kad jam padaryta tulžies akmenų operacija ir kad jis greit grįš darban. Tas jo grįžimas greičiausiai bus trumpalaikis, nes M. Gorbaciovui reikia jaunesnio partiečio, prisitaikančio prie persitvarkymo politikos Maskvoje. Dabar staiga vėl iškilo abiejų Vokietijų sujungimo klausimas. E. Honeckeris buvo pagrindinis sujungimo priešas. M. Gorbaciovus jau ne kartą yra šnekėjęs apie vieningą Europą. Jai, atrodo, reikės ir sujungtos Vokietijos. Šią temą palietė ir kancleris H. Kohlis krikščionių demokratų konferencijoje Bremene. Pasak jo, Vokietijos sujungimo klausimas nebuvo išmestas istorijos šiekšlynan. Vokiečių širdyse tebėra gyvas vienybės ir laisvės ryžtas. Esą sprendimą šiuo

klausimu turės padaryti ne tik vokiečiai, bet ir kitos tautos, atsakingos už žmonių ateitį. Atrodo, jis turėjo galvoje II D. karą laimėjusias šalis – JAV, Britaniją, Prancūziją ir Sovietų Sąjungą. Įvykiai Lenkijoje ir dabar Vengrijoje visiškai suskaldė Varšuvos sąjungą. Galimas dalykas, M. Gorbaciovus dabar sieks ne tik jos, bet ir Atlanto sąjungos panaikinimo. Dabar jau visi mato prasidedantį geležinės uždangos griuvimą, lauktą ilgus metus.

Nauja vyriausybė

Lenkijos seimas 402 balsais patvirtino premjero T. Mazowieckio koalicinį ministrų kabinetą. Nuo balsavimo susilaikė trylika seimo narių, prieš ministrų kabinetą balsavo vienas. Premjeras T. Mazowieckis į ministrų kabinetą įjungė vienuoliką "Solidarumo" atstovų, keturis komunistus, keturis jungtinės ūkininkų partijos narius ir tris demokratų partijos atstovus. Tos dvi mažesnės partijos seime remia premjero T. Mazowieckio koalicinę "Solidarumo" vyriausybę. Užsienio reikalų ministru buvo pasirinktas politiniu atžvilgiu neutralus Poznanės universiteto tarptautinės teisės prof. K. Skubiszewskis. Komunistams paliktos jų anksčiau turėtos krašto apsaugos ir vidaus reikalų ministerijos, pridėtos kitos dvi – susisiekimo ir užsienio prekybos. Kompartijos įtaką koalicinei vyriausybei gerokai sustiprins prezidentu išrinktas gen. W. Jaruzelskis. Premjeras T. Mazowieckis nušvietė ateities planus, žadėdamas reformuoti policiją ir teisingumo sistemą, duoti daugiau laisvės organizacijoms, viešiemis susirinkimams, sumažinti cenzūrą. Lenkijai jis taipgi paruos naują demokratinę konstituciją, pašalins politines ir ideologines užtvanas darbovietėse, suteiks pilną autonomiją universitetams. Pagrindinis dėmesys betgi teks ekonomijai. Kalbą beveik valandai buvo nutraukęs dėl gresiančio apalpinimo. Gydytojai pas jį nerado anksčiau pasitaikiusių širdies sutrikimų, tik didelį nuovargį.

Šiame numeryje:

- Rinksimė tarybą
- Kanados Lietuvių Bendruomenės rinkimai
- Baltiečiai gali atgauti nepriklausomybę
- Tokią mintį kelia didžioji spauda
- Kultūrinė autonomija lenkams?
- Vilniečio lietuvių reaguojimas ir rašytojo T. Venclovos siūlymą
- Nauji veiklos metai
- Lietuvių Bendruomenės uždaviniai naujų įvykių šviesoje
- Apie detales ir rimtas diskusijas
- Pastabos dėl Vytauto Skuodžio straipsnio
- Prof. Vytauto Landsbergio viešnagė
- Sąjūdžio pirmininkas pas Los Angeles miesto lietuvius
- Toronto "Gintaras" Lietuvoje
- Apie ansamblio išvyką rašo A. Uzdila iš Punsko
- Solistas Vaclovas Verikaitis Australijoje
- Australijos lietuvių džiaugėsi solisto koncertais
- Du Lietuvos jaunuoliai tarptautinėje arenoje
- Pianistai E. Janulevičiūtė ir J. Karnavičius dalyvavo konkurse
- Juodąjį žemyną aplankius
- Kelionė per Keniją, Zimbabvę ir Botsvaną